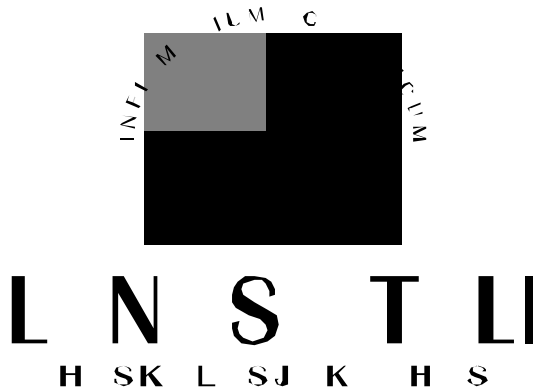

Veiklað „Infirmarium“

SENNILEGA FER BEST Á ÞVÍ að aldrei verði með fullu ljóst hver stakk upp á að nota einhvers konar latínu í merki hins nýja háskólasjúkrahúss. Það má hins vegar koma fram að háskólahlutinn, það er að segja læknadeild Háskóla Íslands með öllum námsbrautum sínum, var ekki spurð áhlits. Árið 1997 var skipt yfir í nýja alþjóðaskráningu sjúkdóma, ICD-10, þar sem annað hvort er notað landsmálið, íslenska á Íslandi, eða alþjóðalæknisfræðimálið, enska. Latína er ekki lengur alþjóðalæknisfræðimál enda er latínukunnátta flestra stúdenta úr menntaskóla nú næsta lítil og villur í notkun latínu, þegar menn reyna það, eru tíðar. Því skýtur það skökku við að setja *Infirmarium academicum* inn í nafngift spítalans. Á ensku er spítalinn látinn heita *University Hospital* og ef eitt-hvað erlent átti að standa nálægt merkinu, hefðu það átt að vera ensku orðin. Merkið er einnig ágætt eitt og sér án nokkurra sérstakra stafa ofan við það.

Spítalar urðu ekki til fyrr en á alllangt var liðið á miðaldir og tengdust háskólum sem kennslustofnanir á 19. öld. Aðeins tiltölulega fáir spítalar í hinum eldri borgum Stóra-Bretlands (en ekki höfuðborginni, Lundúnum) bera heitið *Infirmarium*. Þá er oftast en ekki um að ræða spítala sem stofnaðir voru um eða fyrir miðja 19. öldina, yfirleitt til að aðstoða þá sem minna máttu sín í þjóðfélaginu. Öll nýrri sjúkrahús í Bretlandi, hvað þá í öðrum Evrópulöndum eða vestanhafs, heita einfaldlega *hospital*. Að kalla hið nýja háskólasjúkrahús *Infirmarium* er því mjög gamaldags og ekki í takt við það sem nú er gert annars staðar. Það verður ekki betra við að hnýta við það *academicum*. Aðeins eitt sjúkrahús veit ég um á Norðurlöndum sem kennt er við akademíu. Það er í Uppsölum og kallast á sænsku *Akademiska sjukhuset* og *Academic Hospital* á ensku. Þar, í hinum elsta háskólabæ á Norðurlöndum, er hefð fyrir því að kenna ýmislegt fleira í bæjarlífinu við akademíuna.

Í minni latnesku orðabók (Cassel's New Latin Dictionary, 1964), er enska orðið *hospital* þýtt með *valetudinarium*, það er að segja staður þar sem mönnum batnar. Orðið *infirmatio* er til í orðabókinni og þýðir *a weakening, a refuting, invalidating*. *Infirmities* er einnig til og þýðir *weakness, feebleness, mental weakness, instability, fickleness*. Sögnin *infirmio* þýðir *to weaken*, og sá sem er *infirmus*, sem einnig er til í kvenkyni og hvorugkyni, er *weak, feeble, timorous*. *Infirmarium* er ekki nefnt þar sem orð. Í latneskri orðabók Kristins Ármannssonar segir að sjúkrahús megi einnig þýða með orðinu *nosocomium*. Cassel segir að *university* skuli þýða með *academia* og það

Reynir Tómas Geirsson

sé síðlatneska, en *Universitas* er einnig fullgilt eins og allir vita (*Universitas Islandiae*).

Ég hef að auki leitað í svotil öllum latneskum orðabókum Háskólabókasafns, enskum, norrænum, frönskum og þýskum. Í öllum orðabókum um klassíska latínu, þar með talið Oxford Latin Dictionary frá 1968, Forcellinis Totis Latinitatis Lexicon frá 1865 (sex bindi), Thesaurus Linguae Latinae frá 1943 og jafnvel í bók með það ágæta heiti Latin for the Illiterate frá 1996, finnst þetta orð ekki. Í J.F. Niermeyers Mediae Latinitatis Lexicon frá 1976 finnst orðið *infirmaria* (kvenkynsorð) í merkingunni munkaspítali (monastic infirmary) í texta frá 1130 og orðið *infirmitorium* frá um 1170, bæði komin úr frönskum króníkum (infirmierie d'un monastère). Þá finnst í því stóra sjö binda riti Glossarium Mediae et Infimce Latinitatis eftir D.P. Carpenter (París, 1844) orðið *infirmatorium* frá 1219 og *infirmatoria* frá 1345 og *infirmarium* er einnig nefnt í merkingunni klaustur. Loks í Revised Medieval Latin Wordlist frá 1965 er getið um hið nýja latneska heiti háskólasjúkrahússins í Reykjavík, *infirmarium*, og vitnað í rit frá 12. öld og frá um 1400. Þar er *infirmitorium* jafngilt. Svo virðist sem nýja íslensk-latneska orðið *infirmarium* frá árinu 2000, samhljóða tiltölulega sjaldséðri orðmynd frá miðöldum, geti verið búið til upp úr hinu enska *infirmarium*, sem aftur er komið á miðöldum úr frönsku (infirmierie). Með svipuðum hætti er *librarium* skylt library. Í Oxford English Dictionary, 2nd Ed., 1989 (20 bindi), er þessi uppruni enska orðsins áréttuð og orðið sagt eiga upprunalega við „the sick-quarters in a religious establishment, for the treatment of sick and wounded“ en hafi á 18. öld verið „the common name for a public (provincial) hospital“.

Ef nota ætti eignarfallsmýndina af orðinu háskóli (*academia*) með infirmaríinu, sýnist mér ennfremur

Höfundur er prófessor við Kvennadeild Landspítala – háskólasjúkrahúss við Hringbraut, 101 Reykjavík.

rétt að skrifa *academiae*, sem væri þá bein þýðing á eignarfalli orðsins háskóli, eins og í „háskólasjúkrahús“. Auðvitað mætti líka tala um *valetudinarium academiae* eða *nosocomium academiae*, en ef menn vilja endilega nota infirmarium, er rétt að segja *infirmarium academiae*. Ef nota ætti „academicum“, yrði íslenska þýðingin á því orði væntanlega háskólalegur og ekki er talað um háskólalega sjúkrahúsið á íslensku. Latínukennari sem ég hafði samband við taldi að infirmarium academicum gæti svo sem gengið málfræðilega (samanber *civis academicus* = háskólaborgari), en að öll orðmyndin infirmarium academicum væri „vesaldarleg“ (sbr. *infirmus*) og skorti reisn. Er ekki besta og beinskeyttasta þýðingin á *Infirmarium academicum* „Háskólahælið“?

Á öllum þessum vandræðagangi er aðeins til ein góð og skjótvirk lausn: Taka burt orðin *Infirmarium academicum* sem allra fyrst úr merki spítalans (lógóinu) og annars staðar þar sem þau kunna að hafa verið sett og gleyma þeim! Sjúkrahúsið á að heita *Landspítali – háskólasjúkrahús* og á ensku er heitið *Landspítali – University Hospital*. Annað ekki. Það hlýtur að vera krafa læknastéttarinnar og háskólamanna innan spítalans að nafngiftarmálum aðalsjúkrahúss landsmanna sé háttað eins og gert er annars staðar í heiminum.

Norrænir læknanemar funda í Reykjavík Stjórnunarfræðsla, rannsóknir og reglur um lífsiðfræði voru helstu dagskrárefni fundarins

ÍSLENSKIR LÆKNANEMAR TAKA ÞÁTT Í alþjóðasamtöku og um síðustu mánaðamót héldu þeir ársfund alþjóðanefnda norrænu læknanemasamtakanna hér í Reykjavík. Fundinn sóttu 57 gestir og 20 íslenskir læknanemar og fjölluðu í þrjá daga um stjórnunarmál, læknisfræðilegar rannsóknir og lífsiðfræði svo fátt eitt sé nefnt af því sem bar á góma á fundinum.

Brynja Ragnarsdóttir gegndi formennsku í FINO – en svo er nafn norrænu alþjóðanefndanna skammstafað – starfsárið 1999-2000. Hún sagði í samtali við *Læknablaðið* að alþjóðanefndir læknanema störfuðu á öllum Norðurlöndum og skipaði hver læknaskóli sína nefnd. Í hinum löndunum eru á bilinu 50-200 manns í þessum nefndum en skiljanlega öllu færri hér á landi.

Starfi nefndanna er skipt í vinnuhópa sem fjalla um ýmsa málaflokka. Hér á landi fjalla vinnuhópar um stúdenta- og rann-

sóknaskipti og um forvarnastarf gegn kynsjúkdómum, alnæmi og ótímabærum þungunum. Í öðrum löndum er einnig fjallað um menntun lækna á Norðurlöndum, lýðheilsu og málefni flóttamanna svo dæmi séu nefnd.

Það er eitt af markmiðum alþjóðasamtaka læknanema að efla stjórnunarþekkingu læknanema og að þessu sinni var aðal efni fundarins stjórnunarnámskeið. Þar var fjallað um það sem á ensku er nefnt „personal management“ og felst eiginlega í því að skipuleggja eigið líf og starf. Auk þess fengu þátttakendur innsýn í fjáröflun og fundarstjórn.

Á morgni sunnudagsins 2. apríl hlýddu fundarmenn svo á fyrirlestra um þemað læknisfræðilegar rannsóknir og lífsiðfræði. Fyrirlesarar voru Kári Stefánsson sem sagði frá gagnagrunninum og Örn Bjarnason sem fjallaði um reglur um rafrænar heilbrigðisupplýsingar.

Heiðursgestur fundarins var Jóhann Ágúst Sigurðsson forseti læknadeildar Háskóla Íslands. Fundinn sóttu einnig tveir stjórnarmenn úr alþjóðasamtökum læknanema og gestur frá Eistlandi en fyrirhugað er að útvíkka norræna samstarfið og veita læknanemum úr Eystrasaltslöndunum aðild að því.

Brynja lét vel af fundinum og sagði hann hafa gengið afskaplega vel. Hún sagði að íslenskir læknanemar gætu sótt mikinn drifkraft og nýtt sér reynslu Norðurlandþjóðanna af alþjóðastarfi. Það væri líka tilgangur þessa samstarfs að styrkja samheldni norrænna læknanema og gera þá að sterkari heild á fundum alþjóðasamtakanna.

–PH

Norrænir læknanemar búa sig undir að hlýða á erindi þeirra Kára Stefánssonar og Arnar Bjarnasonar sem eru fremst til hægri á myndinni.